

GİZLİ İŞSİZLİĞİ VE EKSİK İSTİHDAMI UNUTMAYALIM

Aydınlık Dergisi, 11 Ocak 2009

Yıldırım Koç

Türkiye’de işsizliğin gerçek düzeyinin belirlenebilmesi için kullanılan verilerin niteliklerini bilmek gereklidir.

Genellikle zannedildiğinin aksine, işsizler, “çalışmayan insanlar” değildir. Bir insanın işsiz sayılabilmesi için, çalışma yeteneğinde ve niyetinde olması, halen bir işinin bulunmaması, anket yapıldığı dönemde iş aramak için bir girişimde bulunmuş olması ve iş çıktığı takdirde çalışmaya hazır olması gerekir. Ayrıca, kişinin bir önceki hafta içinde yalnızca 1 saatlik bir süre çalışmış olması bile, bu kişinin “istihdam ediliyor” olarak değerlendirilmesi için yeterlidir. Bir meslekte bilgi ve beceri kazanmak üzere küçücük bir menfaat (örneğin, öğle yemeği ve küçücük bir cep harçlığı) karşılığı çalışanlar da “istihdam edilenler” içinde değerlendirilmektedir.

Bu tanımdan hareket edildiğinde, Türkiye İstatistik Kurumu’nun açıklanan son verilerine göre 2,5 milyon işsiz vardır ve işsizlik oranı yüzde 10,3’tür.

Ayrıca, 2 milyon dolayında da iş aramayıp iş verildiğinde çalışacak durumda olanlar ve mevsimlik işçiler vardır. Bunlarla birlikte işsizlerin sayısı 5 milyona yaklaşmaktadır ve oran da yüzde 20 civarındadır.

Ancak iş bunlarla bitmiyor.

İstatistikleri hazırlama yöntemine göre, işçiler üç ayı aşmayacak bir süre için ücretli veya ücretsiz izne çıkarılmışsa veya üç ayı aşan çalışmama durumlarında ücretin en az yüzde 50’si ödeniyorsa, bu kişiler de istihdamda kabul edilmektedir.

Gözlerden tümüyle kaçan ise gizli işsizler ve eksik istihdamda bulunanlardır.

Gizli işsizlik Türkiye’de yaygındır ve daha da yaygınlaşmaktadır.

Bir kişinin “gizli işsiz” olarak tanımlanabilmesi için, çalıştığı belirtilen işteki katkısının hiç olmaması veya göz ardı edilebilir büyüklükte olmasıdır. Örneğin, bir bakkal, askerden dönen çocuğuna bir işyeri açamamışsa veya onu bir işe yerleştirememişse, göz önünde bulundurma amacıyla işyerinde kasada oturabilir. Böyle bir durumda bu gencin işyerindeki işe katkısı çok küçüktür veya göz ardı edilebilecek düzeydedir. Bu kişi, esasında “gizli işsiz”dir. Bu konuda Türkiye’de hiçbir veri yoktur. Ancak, işsizliğin artması karşısında birçok esnaf-sanatkarın bu yola başvurduğu bilinmektedir.

Gizli işsizliğin bir başka türü de hızla yaygınlaşmaktadır. Kendi tarlasına sahip bir çiftçi, kendi hesabına çalışan bir kişi olarak “istihdam edilenler” grubunda sınıflandırılmaktadır. Günümüzde birçok çiftçi tarlasını ekmekten vazgeçmiştir. Geçen yıllarda aldığı “doğrudan gelir desteği” ile, tarlalarını yavaş yavaş satarak veya bazı yan gelirlerle geçimini sürdürmektedir. Ancak bu kişi istatistiklerimizde “istihdam edilenler” olarak değerlendirilmektedir. Bu kişinin çocukları da aynı durumdadır.

Eksik istihdam ise iki türlü olabilir. Birinci tür, kişinin haftada 40 saatin altında bir süre çalışmasıdır. Kısmi zamanlı çalışma ülkemizde yaygınlaşmaktadır. İkinci tür ise, kişinin sahip olduğu nitelikleri kullanmadığı bir işte çalıştırılmasıdır. Örneğin, iş bulamayan bir inşaat mühendisi inşaatta düz işçi olarak çalışıyorsa, bir kimya mühendisi, babasının bakkal dükkanını işletiyorsa, eksik istihdam söz konusudur. Buna karşılık, bu kişiler istatistiklerde “istihdam ediliyor” olarak gözükmektedir. Yaşanan kriz koşullarında, gizli işsizlik gibi eksik istihdam da hızla artmaktadır.

Yaşadığımız bu krizi geçmiş krizlerden ayıran en önemli özellik, hem işsizlikte, hem de gizli işsizlikte ve eksik istihdamda yaşanan büyük artıştır.